

การมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก ในอำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร Participation of All Sectors in Deng Fever Prevention and Control in Tungtogo District of Chumphon Province

ปรีชา ไชยณรงค์^{1,2}, บุษราคัม สิงห์ชัย¹ และบัวตัน เขียวอรารมณ¹

¹ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

² 112 หมู่ที่ 4 ตำบลช่องไม้แก้ว อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร 86130 โทรศัพท์: 089 7269546 E-mail: chachai_tako@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทที่คาดหวังในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาสาสมัครสาธารณสุข และประชาชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในอำเภอทุ่งตะโก 2) ศึกษาทัศนคติในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในอำเภอทุ่งตะโก 3) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และ 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทที่คาดหวังและทัศนคติ ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาสาสมัครสาธารณสุข และประชาชนกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในอำเภอทุ่งตะโก กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรเจ้าหน้าที่สาธารณสุข บุคลากรที่ปฏิบัติงานสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และประชาชนในอำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร จำนวน 689 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทที่คาดหวังของกลุ่มบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ บทบาทที่คาดหวังของกลุ่มประชาชนทั่วไป รองลงมา คือ บทบาทที่คาดหวังของกลุ่มบุคลากรเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และ บทบาทที่คาดหวังของกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) 2) ทัศนคติต่อการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ให้ความร่วมมือในการดำเนินการ รองลงมาคือการวางแผนในการป้องกันและควบคุม 3) การมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ขั้นตอนการดำเนินงาน รองลงมา คือ ขั้นตอนการตัดสินใจในการวางแผน และ ขั้นตอนการประเมินผล และ 4) บทบาทที่คาดหวังของกลุ่มบุคลากร และทัศนคติต่อการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกกับการมีส่วนร่วมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยรวมไม่มีความสัมพันธ์กัน โดยสรุปการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทที่คาดหวังและทัศนคติต่อการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ดังนั้นทุกภาคส่วนควรตระหนักถึงบทบาทในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และควรเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันควบคุมโรคมมากขึ้น

คำสำคัญ: การป้องกันและควบคุมโรค, โรคไข้เลือดออก, การมีส่วนร่วม

Abstract

The purposes of this research were to: 1) examine expected role in Deng fever prevention and control of health personnel, local administrative organizations, health volunteers, and people in Tungtogo District 2) determine attitude toward Deng fever prevention and control in

Tungtogo District, 3) determine participation in Deng fever prevention and control, and 4) determine relationship between the expected role and attitude in Deng fever prevention and control of the health personnel, local administrative organizations, health volunteers and people in Tungtogo District with participation in Deng fever prevention and control. The samples in this study were 689 participants purposively and proportionally drawn from health personnel, local administrative organizations, health volunteers and people in Tungtogo District of Chumphon Province. A questionnaire was used for data collection. The data were analyzed in frequency, percentage, means, standard deviation, and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient. The findings were as follows: 1) The expected role in Deng fever prevention and control was at a high level, ranging from the higher mean score as the role of people, health personnel and village health volunteers respectively. 2) The attitude toward Deng fever prevention and control was at a high level as a whole in terms of cooperation and planning for prevention and control. 3) The participation in Deng fever prevention and control was at a high level as a whole, ranging from working process, decision making in planning, and evaluation respectively. 4) The expected role was not significantly related to attitude in Deng fever prevention and control of the persons in different groups as a whole. The study indicated that even though all group of persons participated at a high level in Deng fever prevention and control in the district, there was relationship between the expected role and attitude of those involved. This indicates that all sectors should be aware on their role and take more participation in Deng fever prevention and control.

Keywords: Prevention and Control, Deng Fever, Participation

1. บทนำ

โรคไข้เลือดออกยังเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศไทย เพราะมีจำนวนผู้ป่วย และอัตราป่วยตายสูงตลอดระยะเวลา 30 กว่าปีที่ผ่านมา องค์การอนามัยโลกประมาณการว่ามีประชากรในเขตร้อน ที่มีความเสี่ยงต่อโรคนี้นับจำนวน 2,500 ล้านคน และในแต่ละปีมีผู้ป่วยประมาณ 1 ล้านคน สำหรับในทวีปเอเชียใต้ และเอเชียอาคเนย์มีผู้ป่วยเพิ่มขึ้นเกือบทุกประเทศที่ผ่าน สำหรับในประเทศไทยเกิดการระบาดใหญ่ครั้งแรกปี พ.ศ. 2501 ที่กรุงเทพฯ

และจังหวัดใกล้เคียง จากนั้นโรคได้แพร่กระจายไปยังจังหวัดต่างๆที่เป็นหัวเมืองใหญ่ ซึ่งมีประชากรหนาแน่น และสามารถเดินทางติดต่อไปสะดวกทำให้โรคแพร่กระจายได้เร็วขึ้นและกระจายไปทั่วทุกจังหวัดของประเทศในที่สุด[1]

จังหวัดชุมพร จากข้อมูลการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา ตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา พบว่ามีการระบาดลักษณะ ปีเว้นปีหรือปีเว้น 2ปีและยังคงพบมีผู้เสียชีวิตโดยในปี พ.ศ.2544 มีรายงานผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก พบผู้ป่วย 896 ราย อัตราป่วย 192.25 ต่อแสนประชากร และเสียชีวิต 6 ราย อัตราตายร้อยละ 1.29 [2]

ในอำเภอทุ่งตะโกจะยังคงมีจำนวนผู้ป่วยอยู่ แต่เป็นจำนวนที่มันั้นอยู่ในระดับที่สามารถควบคุมไม่ให้เกิดปัญหาได้ การจะลดอัตราการป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกลงให้ได้นั้น ต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน เช่นพฤติกรรมป้องกันตัวเองของประชาชน การลดจำนวนประชากรยุงลาย การนำนวัตกรรมมาใช้ในการป้องกันหรือดึงเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ และอีกปัจจัยหนึ่งคือ ประสิทธิภาพของตัวบุคลากรสาธารณสุขและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานควบคุมโรคของทีมีสุขภาพ การลดอัตราการป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกของอำเภอทุ่งตะโกให้มีอัตราไม่เกินเป้าหมายที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด เป็นความจำเป็น และทำหยาความสามารถของบุคลากรสาธารณสุขที่รวมเป็นทีมสุขภาพในสถานบริการสาธารณสุข ทั้งสถานีอนามัย และโรงพยาบาลที่จะระดมสรรพกำลังที่มีทั้ง คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ ความรู้ทางวิชาการ และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเข้ามาแล้วบริหารจัดการ แล้วนำไปปฏิบัติให้บังเกิดผลที่ต้องการ

จากข้อมูลดังกล่าวสามารถคาดการณ์ได้ว่าบุคลากรสาธารณสุขอำเภอทุ่งตะโกเป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านสาธารณสุขและได้นำความรู้ความสามารถมาใช้ในการปฏิบัติงานด้านการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งสามารถประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยความพึงพอใจ ทำให้อัตราการป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกของอำเภอทุ่งตะโก ต่ำกว่าอัตราที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดเป็นนโยบายแต่ยังไม่ปรากฏหลักที่ฐานที่ชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก เพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานควบคุมป้องกันการโรคไข้เลือดออกให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาบทบาทที่คาดหวังในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาสาสมัครสาธารณสุข และประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในอำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร

2.2 เพื่อศึกษาทัศนคติในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในอำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร

2.3 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในอำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร

2.4 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทที่คาดหวังและทัศนคติ ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาสาสมัครสาธารณสุข และประชาชนกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในอำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิดการวิจัยและผลงานที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด ทฤษฎี ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎี คือ แนวคิดโรคไข้เลือดออก แนวคิดการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก แนวคิดการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติต่อการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

3.2 กรอบแนวคิดการวิจัย ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขกับหลักการยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล และบทบาทที่คาดหวังในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และนำแนวคิดการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกกำหนดเป็นตัวแปรตาม

3.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษาครั้งนี้ได้นำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมมาใช้ในการศึกษา ดังนี้ งานวิจัยของเกษม ชูคง [3] ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามบทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครศรีธรรมราชในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกพบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่ มีความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกและความรู้ในบทบาท งานวิจัยของจันทน์ ฝิวละอง [4] การศึกษาความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของอาสาสมัครสาธารณสุข ตำบลสวาย อำเภอปราณบุรี จังหวัดศรีสะเกษพบว่า อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน(อสม.)มีการปฏิบัติและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยรวมอยู่ในระดับมาก งานวิจัยของสุนทร บุญอาสา[5] ศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันการเกิดโรคไข้เลือดออกของประชาชน:กรณีศึกษาบ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพในชุมชนเป็นชาวบ้านมากที่สุดมีวิธีการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกโดยวิธีทางกายภาพ และพบว่าสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่เคยเป็นโรคไข้เลือดออกในปีที่ผ่านมาความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตนในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก อยู่ในระดับมาก งานวิจัยของเจตน์ อินสองใจ[6] การศึกษาบทบาทและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ตำบลปาคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน พบว่า อสม. ส่วนใหญ่ มีเจตคติต่อการควบคุมป้องกันโรคอยู่ในระดับมาก งานวิจัยของถนัด จักกลาง [7] การมีส่วนร่วมของผู้นำหมู่บ้านในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำหมู่บ้านในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ภาพรวมอยู่ในระดับสูงและประชาชนมีส่วนร่วมในระดับสูงโดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้นำหมู่บ้านในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ได้แก่ ความรู้เรื่องการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และงานวิจัยของสัมพันธ์ กุลพร และ เมธิน ประณีทานัง [8] ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก ของผู้ปกครองเด็ก อำเภอภูซำบูน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า เพศ สถานภาพสมรส อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ และความรู้โรคไข้เลือดออก ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม ควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก ของผู้ปกครองเด็ก และการได้รับข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม ควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก ของผู้ปกครองเด็ก

4. วิธีดำเนินงาน

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มประชากร 4 กลุ่ม รวมจำนวนทั้งสิ้น 5,572 คน กลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 23 คน และบุคลากรที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 15 คน เลือกแบบเจาะจง และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 281 คน ประชาชนทั่วไปในอำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร จำนวน 370 คน ทำการคำนวณขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาร์ยามานะ [9] ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 689 คน

4.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

4.2.1 ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยส่วนบุคคล บทบาทที่คาดหวังในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และทัศนคติต่อการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกประกอบไปด้วย

- 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ฐานะในครอบครัว เพศ อายุ การศึกษาสูงสุดชั้น สถานะหน้าที่ ระยะเวลาในการทำงาน ในตำแหน่ง และการได้รับการอบรมการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออก
- 2) บทบาทที่คาดหวังในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ได้แก่ บทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข บทบาทของเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และบทบาทของประชาชน
- 3) ทัศนคติต่อการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก

4.2.2 ตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ประกอบด้วยไปด้วย ขั้นตอนการตัดสินใจในการวางแผน ขั้นตอนการดำเนินงาน และขั้นตอนการประเมินผล

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ ฐานะในครอบครัว เพศ อายุ การศึกษาสูงสุดชั้น สถานะหน้าที่ ระยะเวลาในการทำงานในตำแหน่ง และการได้รับการอบรมการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออก

ส่วนที่ 2 ข้อมูลบทบาทที่คาดหวังในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ได้แก่ บทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข บทบาทของเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และบทบาทของประชาชน จำนวน 50 ข้อ ลักษณะคำถามแบบปลายปิด

ส่วนที่ 3 ข้อมูลทัศนคติต่อการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก จำนวน 13 ข้อ ลักษณะคำถามแบบปลายปิด

ส่วนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ได้แก่ ขั้นตอนการตัดสินใจในการวางแผน ขั้นตอนการดำเนินงาน และขั้นตอนการประเมินผลจำนวน 13 ข้อ ลักษณะคำถามแบบปลายปิด

4.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที การทดสอบเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

5. ผลการศึกษา

5.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีฐานะเป็นภรรยา/สามี คิดเป็นร้อยละ 50.07 เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 85.10 มีอายุระหว่าง 45-54 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.49

จบการศึกษาสูงสุดชั้นประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 44.12 สถานะหน้าที่เป็นประชาชน คิดเป็นร้อยละ 53.70 มีระยะเวลาในการทำงานในตำแหน่งหน้าที่ ส่วนใหญ่ 1- 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.29 และเคยได้รับการอบรมหรือให้ความรู้เรื่องการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออก คิดเป็นร้อยละ 80.12

5.2 บทบาทที่คาดหวังของกลุ่มบุคลากร

จากการศึกษาบทบาทที่คาดหวังของกลุ่มบุคลากร พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ บทบาทที่คาดหวังของกลุ่มประชาชนทั่วไป รองลงมา คือ บทบาทที่คาดหวังของกลุ่มบุคลากรเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และบทบาทที่คาดหวังของกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

5.3 ทัศนคติต่อการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

จากการศึกษาทัศนคติต่อการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ท่านเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก รองลงมา คือ การวางแผนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก เป็นหน้าที่ของสถานีอนามัยหรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น และการป้องกันควบคุมกำจัดลูกน้ำยุงลายก่อนการระบาดควรส่งเสริมให้ประชาชนทำลายลูกน้ำในบ้านตนเองทุกหลังคาเรือนเพราะได้ผลดีราคาถูกปลอดภัย

5.4 การมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ขั้นตอนการดำเนินงาน รองลงมา คือ ขั้นตอนการตัดสินใจในการวางแผน และขั้นตอนการประเมินผล

5.5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของบทบาทที่คาดหวังของกลุ่มบุคลากร ทัศนคติในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

5.5.1 ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทที่คาดหวังของกลุ่มบุคลากร กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของกลุ่มตัวอย่าง โดยรวมพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กัน ($r = 0.174$) ทั้งนี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บทบาทที่คาดหวังของกลุ่มบุคลากร ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในทุกด้าน

5.5.2 ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของกลุ่มตัวอย่าง โดยรวมพบว่าโดยรวมไม่มีความสัมพันธ์กัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = 0.031$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทัศนคติในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านขั้นตอนการประเมินผล ($r = 0.734$) เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ขั้นตอนการตัดสินใจในการวางแผน ($r = 0.621$) ตามลำดับ

6. การอภิปรายผล

การวิจัยการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกในอำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร มีประเด็นตามที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

6.1 บทบาทที่คาดหวังของบุคลากรที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ท่านได้สนับสนุนงบประมาณเพื่อการดำเนินงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก รองลงมา คือ ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานโครงการในการดำเนินงานเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และในรอบปีที่ผ่านมา ท่านได้มีการจัดทำแผนงานด้านสาธารณสุขในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษม ชูคง[3] ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามบทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครศรีธรรมราชในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก พบว่าสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่ มีความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกและความรู้ในบทบาท

6.2 บทบาทที่คาดหวังของกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ได้ร่วมรณรงค์กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย รองลงมา คือ ได้ร่วมรณรงค์การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และได้ปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกเมื่อมีการระบาดของโรค สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทน์ ฝัฒะออง [4] การศึกษาความรู้ ทักษะและการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของอาสาสมัครสาธารณสุข ตำบลสวาย อำเภอปรางกู จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีการปฏิบัติและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยรวมอยู่ในระดับมาก

6.3 บทบาทที่คาดหวังของกลุ่มประชาชนทั่วไป โดยรวมอยู่ในระดับ ได้แก่ ได้สำรวจลูกน้ำยุงลาย ในบ้านของท่าน รองลงมา คือ ได้ให้ความร่วมมือในปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกเมื่อมีผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกในบ้าน/ในหมู่บ้านของท่าน และได้ให้คำแนะนำชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกแก่สมาชิกในครัวเรือนของท่าน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทร บุญอาสา[5] ศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันการเกิดโรคไข้เลือดออก ของประชาชน:กรณีศึกษานบ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพในชุมชนเป็นชาวบ้านมากที่สุดมีวิธีการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกโดยวิธีทางกายภาพ และพบว่า สมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่เคยเป็นโรคไข้เลือดออกในปีที่ผ่านมาผลการศึกษาศึกษาความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก พบว่า ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตนในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก อยู่ในระดับมาก

6.4 ทักษะต่อการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยรวมอยู่ในระดับ ได้แก่ ท่านเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก รองลงมา คือ การวางแผนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก เป็นหน้าที่ของสถานีอนามัยหรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของเจตน์ อินสองใจ[6] การศึกษาบทบาทและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน พบว่า อสม. ส่วนใหญ่ มีเจตคติต่อการควบคุมป้องกันโรคอยู่ในระดับมาก

6.5 การมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ขั้นตอนการดำเนินงาน

รองลงมา คือ ขั้นตอนการตัดสินใจในการวางแผน และขั้นตอนการประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของถนัด จักกลาง [7] ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำหมู่บ้านในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำหมู่บ้านในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ภาพรวมอยู่ในระดับสูงและประชาชนมีส่วนร่วมในระดับสูงโดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้นำหมู่บ้านในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ได้แก่ ความรู้เรื่องการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

6.6 บทบาทที่คาดหวังของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาสาสมัครสาธารณสุข และประชาชนกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยรวมไม่มีความสัมพันธ์กัน เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า บทบาทที่คาดหวังของกลุ่มบุคลากรไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของสัมพันธ์ ฤพล และ เมธิน ประณีทานัง [8] การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก ของผู้ปกครองเด็ก อำเภอภูควิวบ้าน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า เพศ สถานภาพสมรส อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ และความรู้โรคไข้เลือดออก ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม ควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก ของผู้ปกครองเด็ก และการได้รับข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม ควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก ของผู้ปกครองเด็ก

6.7 ทักษะในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยรวมไม่มีความสัมพันธ์กัน เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า ทักษะในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านขั้นตอนการประเมินผล เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ขั้นตอนการตัดสินใจในการวางแผน สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทน์ ฝัฒะออง[4] การศึกษาความรู้ ทักษะและการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของอาสาสมัครสาธารณสุข ตำบลสวาย อำเภอปรางกู จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีทัศนคติเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก อยู่ในระดับมาก ด้านการปฏิบัติและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่า โดยรวมทัศนคติไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

7.1.1 บุคลากรเจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรมีการรณรงค์ให้นักเรียนในเขตรับผิดชอบช้อนลูกน้ำที่บ้านมาเลี้ยงปลาในโรงเรียนหรือนำมาส่งครูเพื่อกำจัดลูกน้ำ และมีการสำรวจและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในสถานีอนามัยและบ้านพักเจ้าหน้าที่ทุก วันศุกร์ รวมทั้งมีการรายงานสถานการณ์โรคไข้เลือดออกให้ผู้บังคับบัญชาทราบเป็นประจำ

7.1.2 บุคลากรเจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกแก่บุคคลครูอนามัยโรงเรียน ผู้นำนักเรียนอาสาสมัครสาธารณสุข ผู้นำหมู่บ้าน และประชาชนทั่วไป

7.1.3 บุคลากรเจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรมีการรณรงค์ให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตรวจสอบและกำจัดลูกน้ำ

ยุ่งลายพร้อมทั้งส่งเสริมการปล่อยปลาถิ่นน้ำครอบครัวเรือน

7.1.4 บุคลากรที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีความรับผิดชอบในการปนสารเคมีชนิดหมอกควัน หรือละอองฝอย ทำลายอยู่ในพื้นที่ที่รับผิดชอบ รวมทั้งมีการรณรงค์ให้มีการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงในพื้นที่มีการระบาดของไข้เลือดออก

7.1.5 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ควรมีความรับผิดชอบในการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายทุกวันศุกร์ รวมทั้งเลี้ยงปลาหางนกยูงแจกประชาชน/แนะนำประชาชนให้เลี้ยงปลาหางนกยูง

7.1.6 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ควรมีการให้คำแนะนำชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกแก่ประชาชนในหมู่บ้าน

7.1.7 ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยการเลี้ยงปลาหางนกยูงเพื่อกำจัดลูกน้ำยุงลาย และมีการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายทุกวันศุกร์

7.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

7.2.1 การพัฒนาส่งเสริมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในรูปแบบการให้สุขภาพในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

7.2.2 ควรศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้การมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของนักเรียนมัธยมศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร

7.2.3 การพัฒนาแนวทางการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนในเขตรับผิดชอบของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร

8. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ นายอวยชัย สุขแก้ว นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ นายวิชาญ ไชยแขวง นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ และนางบุญญาภา เครือวรรณ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญอนุเคราะห์ตรวจสอบแบบสอบถามที่กรุณาสละเวลา อันมีค่าให้คำปรึกษาแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทำให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ บุคลากรเจ้าหน้าที่สาธารณสุข บุคลากรที่ปฏิบัติงานสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และประชาชนในอำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้

9. เอกสารอ้างอิง

- [1] กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค. *โรคไข้เลือดออก*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. 2546.
- [2] กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข. *สถานการณ์โรคไข้เลือดออก*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.). 2553.
- [3] เกษม ชูคง. *ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามบทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครราชสีมาในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์

มหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. 2549.

- [4] จ้านันต์ ผิวละออง. *ความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของอาสาสมัครสาธารณสุขตำบลสวย อำเภอปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ*. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2550.

- [5] สุนทร บุญอาสา. *การพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันการเกิดโรคไข้เลือดออกของประชาชน : กรณีศึกษาบ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร*.

สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล. 2550.

- [6] เจตน์ อินสองใจ. *บทบาทและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ตำบลปากา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน*. วิทยานิพนธ์

สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2547.

- [7] ถนัด จากกลาง. *การมีส่วนร่วมของผู้นำหมู่บ้านในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น*.

วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2551.

- [8] สัมพันธ์ กุลพร และ เมธิ ประนิทานังปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก ของผู้ปกครอง

เด็ก อำเภอหาดขาม จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล. 2546.

- [9] พวงรัตน์ ทวีรัตน์. *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ : ฉบับปรับปรุงใหม่ล่าสุด*. กรุงเทพฯ : สำนัก

ทดสอบทางการศึกษา และจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2543.